

Коваленко М. М.,
доктор з державного управління, доцент,
професор кафедри економічної теорії та фінансів
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України;
e-mail: kovnn1@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-2845-6993.

Маренич Т. Г.,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку та аудиту
Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка;
e-mail: oblika7@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-8502-1884.

Накісько О. В.,
кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та аудиту
Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка;
e-mail: Nakisko307@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-3789-2455.

Сікало М. В.,
аспірант кафедри економічної теорії та фінансів
Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України;
e-mail: SikaloMV@i.ua; ORCID ID: 0000-0001-5949-5712.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ НА ФІНАНСОВО-КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕРНА УКРАЇНИ

Анотація. Дослідження присвячено обґрунтуванню заходів щодо вдосконалення державної фінансової політики й ухвалення адміністративних рішень, спрямованих на покращення фінансово-кредитного забезпечення розвитку ринку зерна.

Здійснення модернізації інфраструктури ринку зерна потребує великих фінансових ресурсів. Їхню мобілізацію в сучасних умовах може реалізувати лише держава, котра здатна залучити всі важелі впливу державного управління. Наукові результати проведеного дослідження дали змогу обґрунтувати адекватні сучасним умовам відповідні заходи щодо вдосконалення фінансової політики й ухвалення адміністративних рішень, спрямованих на покращення фінансово-кредитного забезпечення розвитку ринку зерна і стимулювання соціально-економічного розвитку країни в цілому. Пропозиції рекомендовані до здійснення грошово-кредитної, бюджетної, податкової, інвестиційної, страхової політики та орієнтовані на утворення інститутів розвитку в рамках реалізації програмно-цільового методу і характеризуються раціональним поєднанням заходів державного впливу й ринкового саморегулювання.

На сьогодні виникає гостра потреба щодо забезпечення агропромислового комплексу достатнім обсягом дешевих кредитних ресурсів. Важливим чинником цього в контексті здійснення грошово-кредитної політики є взаємодія Національного банку України і Уряду під час узгодження застосування інструментів грошово-кредитної політики і, перш за все, процентних ставок, обсягів та цільового призначення рефінансування, операцій на відкритому ринку. Одним із заходів стимулювання кредитної пропозиції для сільгоспвиробника з боку банківської системи передбачалося утворення державного земельного банку. Важливим чинником розвитку ринку зерна у країні могло би стати утворення також державного банку розвитку України, котрий став би внутрішнім кредитним емітентом і фінансовим агентом держави.

З огляду на те, що інвестиції на селі мають і соціальну значимість, у галузь потрібні як державні, так і приватні капіталовкладення. Однією зі складових державної інвестиційної політики є сприяння зростанню обсягів приватних інвестицій. Від потоку приватних інвестицій у виробничу, транспортну, складську, переробну інфраструктуру також залежать перспективи розвитку ринку зерна. Стимулювати приплив приватних інвестицій, може державно-приватне партнерство як одна з найбільш розповсюджених серед економічно розвинутих країн система взаємодії держави та бізнесу.

Важливим постає питання підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, що виділяються державою на підтримку сільгоспвиробників. Для цього потрібно провести вдосконалення певних складових процесу страхування в сільському господарстві України.

Ключові слова: ринок зерна, ринкова інфраструктура, фінансово-кредитне забезпечення, фінансова політика держави, державний земельний банк, державний банк розвитку, програмно-цільовий метод, державно-приватне партнерство, закритий пайовий інвестиційний фонд.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; бібл.: 24.

Kovalenko M. M.,

*Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Professor at the Department Economic Policy and Finance
Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public
Administration under the President of Ukraine;
e-mail: kovnn1@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-2845-6993.*

Marenych T. H.,

*Doctor of Economics, Professor,
Department of Accounting and Audit,
Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture;
e-mail: oblikua7@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-8502-1884.*

Nakisko O.V.,

*Ph.D. in Economics, Associate Professor at the Department of Accounting and Audit
Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture;
e-mail: Nakisko307@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-3789-2455.*

Sikalo M.V.,

*Ph. D. student, Department of the Economic Theory and Finance
Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public
Administration under the President of Ukraine;
e-mail: SikaloMV@i.ua; ORCID ID: 0000-0001-5949-5712.*

IMPROVEMENT OF STATE INFLUENCE ON FINANCIAL AND CREDIT SUPPORT FOR DEVELOPMENT OF GRAIN MARKET OF UKRAINE

Abstract. The research is devoted to substantiation of measures for improvement of state financial policies and administrative decision-making aimed at enhancement of financial and credit provision of the grain market development.

Realizing modernization of the grain market infrastructure requires substantial financial resources. Their mobilization under the modern conditions can be fulfilled exclusively by the state which is capable of leveraging the influence of public administration. The scientific results of the conducted research made it possible to give reasons for the measures, adequate in the current context, to improve financial policy and administrative decision-making designed to optimize the financial and credit provision of the grain market and stimulation of the socio-economic development of the country on the whole. The proposals are recommended for implementation of the monetary, budget, tax, investment, insurance policies; they are oriented to create institutions of

development within the framework of application of the program-target method, and are characterized by a rational combination of the state impact and market self-regulation measures.

Presently, a pressing need arises for provision of the agro-industrial complex with a sufficient amount of inexpensive credit resources. An important factor of this, with reference to monetary policy implementation, is interaction of the National bank of Ukraine with the government in the course of coordination of monetary tools application, in the first place, interest rates, volumes of target purposes of refinancing, and open-market transactions. One of the measures for stimulation of credit proposals for agricultural producers on behalf of the bank system was supposed to be creation of the State land bank. A significant development factor for the country's grain market could also be establishment of the State development bank of Ukraine which would become an internal credit issuer and a financial agent of the state.

Taking into account that rural investments are of social significance as well, it is necessary to invest both public and private funds. One of state investment policy components is encouragement of private investment growth. The flow of private investments into production, transport, storage, and processing infrastructure also affects the prospects of grain market development. Creating incentives for attraction of private investments can be realized through public-private partnership as one of the systems of interaction between the state and business most common in the economically advanced countries.

The issue of raising the efficiency of financial resources allocated by the state for the support of agricultural producers is coming to the forefront. For this purpose, it is essential to carry on improvement of certain components of the insurance process in the agriculture of Ukraine.

Keywords: grain market, market infrastructure, state financial policy, state land bank, state development bank, program-target method, public-private partnership, private equity investment fund.

JEL Classification G21, Q14, Q17, Q18

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 0; bibl.: 24.

Коваленко Н. Н.,

*доктор по государственному управлению, доцент,
профессор кафедры экономической теории и финансов
Харьковского регионального института государственного управления Национальной
академии государственного управления при Президенте Украины;
e-mail: kovnn1@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-2845-6993.*

Маренич Т. Г.

*доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой учета и аудита
Харьковского национального технического университета
сельского хозяйства имени Петра Василенко;
e-mail: oblikua7@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-8502-1884.*

Накисько А. В.,

*кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и аудита
Харьковского национального технического университета
сельского хозяйства имени Петра Василенко;
e-mail: Nakisko307@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-3789-2455.*

Сикало М. В.,

*аспирант кафедры экономической теории и финансов
Харьковского регионального института государственного управления
Национальной академии государственного управления при Президенте Украины;
e-mail: SikaloMV@i.ua; ORCID ID: 0000-0001-5949-5712.*

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ ГОСУДАРСТВА
НА ФИНАНСОВО-КРЕДИТНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ
РАЗВИТИЯ РЫНКА ЗЕРНА УКРАИНЫ**

Аннотация. Представлено обоснование необходимых мероприятий по совершенствованию государственной финансовой политики и административных решений, направленных на улучшение финансово-кредитного обеспечения развития рынка зерна. Предложения рекомендованы к осуществлению денежно-кредитной, бюджетной, налоговой, инвестиционной, страховой политики и ориентированы на образование институтов развития в рамках реализации программно-целевого метода, а также характеризуются оптимальным сочетанием мер государственного воздействия и рыночного саморегулирования.

Ключевые слова: рынок зерна, рыночная инфраструктура, финансовая политика государства, государственный земельный банк, государственный банк развития, программно-целевой метод, государственно-частное партнерство, закрытый паевой инвестиционный фонд.

Формул: 0; рис.: 1; табл.: 0; библиограф.: 24.

Вступ. Згідно з останніми розробками фахівців з економіки і публічного управління та адміністрування, до функцій органів державного управління в сфері здійснення державної економічної політики має належати: розв'язання проблем неспроможностей (дефектів) ринкової економіки; здійснення вдалої протекціоністської політики, спрямованої на імпортозаміщення та утворення ефективної самодостатньої економіки; всебічна підтримка перспективних галузей і стратегічно важливих виробництв національної економіки; регулювання діяльності окремих галузей в контексті формування інноваційно-інвестиційної моделі суспільного відтворення; фінансування науково-дослідних робіт та інновацій тощо.

На сьогодні Зернове господарство відіграє важливу роль в аграрному секторі України та в економіці країни в цілому, забезпечуючи стабільне постачання населення хлібом і хлібобулочними виробами, а також сировиною для промислової переробки. Саме зернові займають найвищу питому вагу в структурі посівних площ та валових зборів продукції серед інших сільськогосподарських культур, що можна пояснити їх стратегічним значенням та різнобічним використанням. При тому, за останні десять років Україна перетворилась у найбільшого експортера зерна в регіоні.

У той же час, організація максимально ефективного функціонування ринку зерна потребує системної підтримки з боку держави. В умовах дефіциту внутрішніх джерел фінансових ресурсів, виняткового значення набуває вплив держави на стимулювання фінансово-кредитного забезпечення розвитку ринку зерна, заснованого на реалізації системи заходів, що належать до складових державної фінансової політики.

Аналіз досліджень та постановка завдання. На сьогоднішній день потенціал зернової галузі України оцінюється в 100—150 млн т щорічного виробництва зерна на відміну від врожаю 2016 року в обсязі 66 млн т, коли було отримано рекордний врожай в історії України. 20—25 млрд доларів США інвестицій протягом п'яти-семи років могли б дозволити Україні збільшити щорічне вироблення зернових у 2—3 рази [1]. Цілком закономірно, що вивченню питань, пов'язаних із розвитком ринку зерна, вдосконаленню ролі держави у його стимулюванні, приділяє увагу велика низка вітчизняних науковців, серед яких — П. І. Гайдучкий [2], В. М. Ганганов [3], І. Г. Кириленко [4], О. Д. Костюк [5], О. О. Красноручський [6], І. О. Кузнецова [7], Г. М. Мазур [8], С. В. Майстро [9], О. В. Нікішина [10], О. В. Савицький [11] та інші. Разом з тим, визначення системи заходів щодо покращення фінансово-кредитного забезпечення розвитку ринку зерна України за рахунок вдосконалення складових державної фінансової політики потребує більш ґрунтовного підходу та подальших досліджень.

Метою статті є надання пропозицій щодо вдосконалення впливу держави на фінансово-кредитне забезпечення розвитку ринку зерна України.

Результати досліджень. Виробництво, переробка і експорт зерна в Україні дають суттєві грошові надходження до бюджету і є важливими сферами працевлаштування населення країни. Крім того, зернова галузь країни має суттєвий потенціал розвитку,

пов'язаний, перш за все, з наявністю багатих земельних ресурсів і достатньої кількості кваліфікованої робочої сили [12].

За Законом України «Про зерно та ринок зерна в Україні» № 37-IV від 04 липня 2002 р. ринок зерна – це «система товарно-грошових відносин, що виникають між його суб'єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання зерна на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації зерна та визначення цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням» [13]. Ринок зерна України передбачає створення сучасної ринкової інфраструктури (від латин, *infra* – підстава, фундамент, і *structura* – будова, взаєморозташування). Згідно вищевказаного Закону, інфраструктурою ринку зерна є «комплекс виробничих і невиробничих формувань, які забезпечують умови виробництва зерна, його заготівлі, зберігання, переробки, реалізації, страхування, кредитно-фінансові та інші послуги».

Вказане визначення терміну щодо «інфраструктури ринку зерна», яке міститься у Законі України не повністю розкриває базовий підхід щодо характеристики інфраструктури тих чи інших ринків. Так, одним із перших, хто надав визначення ринковій інфраструктурі був Р. Йохімсен. Під ринковою інфраструктурою він розумів сукупність матеріальних, інституціональних і індивідуальних умов, які є в розпорядженні господарських одиниць і відповідних вирівнюванню доходів, що пов'язані з рівною продуктивністю факторів, що дозволяють при доцільному розміщенні ресурсів забезпечити повну інтеграцію і, можливо, самий високий рівень господарської діяльності [14]. Важливою такою умовою, безперечно виступає сама держава, її регулююча роль, що має сприяти забезпеченню формування та функціонування господарських зв'язків, взаємодії суб'єктів господарювання, націлених на безперебійну та ефективну діяльність ринку зерна.

Утворення та ефективність діяльності вітчизняних виробничих, складських та переробних формувань інфраструктури ринку зерна нерозривно пов'язана із якістю функціонування *кредитно-фінансової складової інфраструктури ринку зерна*, що включає в себе низку фінансово-кредитних установ (банки, кредитні спілки, агропромислові фінансові групи, лізингові та страхові компанії тощо).

Поряд із інструментами технічного та цінового регулювання, регулююча роль держави включає *комплекс заходів фінансово-кредитного стимулювання розвитку ринку зерна*, що належать до державної фінансової політики у розрізі грошово-кредитної, бюджетної, податкової, інвестиційної, страхової політики.

Грошово-кредитна політика спрямована на регулювання руху кредитних ресурсів, підтримання стабільності національної грошової одиниці, впорядкування темпів інфляції, управління обсягами кредитування, встановлення необхідних обсягів грошової маси в обігу тощо. На сьогодні виникає гостра потреба забезпечення агропромислового комплексу достатнім обсягом дешевих кредитних ресурсів. Важливим чинником цього в контексті здійснення грошово-кредитної політики є взаємодія Національного банку України та Уряду під час узгодження застосування інструментів грошово-кредитної політики, і в першу чергу, процентних ставок, обсягів та цільового призначення рефінансування, операцій на відкритому ринку.

Особливо гострий «грошовий голод» відчувають на сьогодні представники вітчизняного малого та середнього бізнесу в сфері сільськогосподарського виробництва. Одним із заходів *стимулювання кредитної пропозиції для сільгоспвиробника* з боку банківської системи передбачалося *утворення Державного земельного банку* на підставі Постанови Кабінету міністрів України № 609 від 2 липня 2012 р. [15]. Банк було сформовано за рахунок коштів державного бюджету, статутний капітал котрого становив 120 млн грн. Банк мав забезпечувати управління землями сільськогосподарського призначення державної власності та виконувати функцію з реалізації державних кредитних програм, передусім для середнього і малого бізнесу у сільській місцевості. Планувалося, що цей банк сприятиме активізації процесів фінансування для малого та середнього сільгоспвиробника, що представлено на рисунку.

Рис.1 Функціонування Державного земельного банку як стимулюючого чинника фінансово-кредитного забезпечення розвитку ринку зерна України^{*)}.

*) авторська розробка

Держзембанк почав роботу в жовтні 2013 року. Але на підставі Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» № 1507-VII від 17 червня 2014 р. [16] Публічне акціонерне товариство «Державний земельний банк» було ліквідовано, так і не отримавши можливість використати свій потенціал щодо реалізації державних кредитних програм, передусім для середнього і малого бізнесу у сільській місцевості, у тому числі і для представників ринку зерна. Можна жалкувати про втрачену можливість організації та надання різних спеціальних кредитних продуктів через партнерську мережу (різні банківські установи) з метою підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва.

На сьогодні вкрай важливо провести *модернізацію транспортної, складської та переробної складові інфраструктури ринку зерна країни.*

Це обумовлено зростанням диспропорцій між рівнем розвитку транспортної інфраструктури (аварійний стан автодоріг та мостів на під'їзних шляхах, недостатня наявність і незадовільний технічний стан вагонів-зерновозів, вкрай малі потужності річкових портів і річкового транспорту, мала кількість та знос діючих припортових елеваторів тощо) і

зростаючими потребами обороту зерна на ринку. В цілому вітчизняна логістика зерна є застарілою і не відповідає сучасним вимогам, призводить до невиправдано високих витрат на переміщення зерна, сприяє суттєвому зростанню його собівартості.

Низькі темпи структурно-технологічної модернізації та оновлення основних виробничих фондів в сфері переробки зернової продукції не сприяють переходу вітчизняного ринку зерна з сировинного типу на замкнутий відтворювальний тип, що орієнтується на виробництво продукції з високою доданою вартістю — круп, борошна, макаронних виробів, комбікормів тощо. Замкнутий відтворювальний тип ринку зерна здатен забезпечити значний ресурсоутворювальний, податковий та соціальний ефект навіть за умови скорочення обсягів сировинного експорту [10, с. 299—301].

Модернізація транспортної, складської та переробної інфраструктури ринку зерна України могла би стати державним проектом з національним пріоритетом. Світовий досвід реалізації подібного масштабу проектів говорить на користь *утворення державного Банку розвитку України*, який би мав орієнтуватися на фінансування державних програм і реалізацію соціально значущих інвестиційних проектів. Головною ціллю такої банківської установи має стати фінансово-кредитне забезпечення реалізації проектів стратегічного розвитку країни. Вирішення такої великої і складної проблеми, як модернізація інфраструктури ринку зерна, звичайно перекликається з розв'язанням багатьох інших проблемних питань сьогодення (за окремими напрямками розвитку промисловості, науки та освіти, транспортної інфраструктури, будівництва тощо) та має здійснюватися шляхом реалізації програмно-цільового методу за яким, Банк розвитку виступає внутрішнім кредитним емітентом та фінансовим агентом держави.

Підґрунтям реалізації ефективної *бюджетної політики* є програмно-цільовий метод. Він спрямований на раціональну та ефективну мобілізацію, розподіл та використання фінансових ресурсів державного бюджету [17].

Але на практиці, бюджетний процес в аграрному секторі є недостатньо ефективним. Систематично кошти виділяються не на реалізацію конкретної програми в науково-обґрунтованих обсягах, а на виконання бюджету, що запланований [18, с. 49]. Зробити аналіз фінансування видатків Міністерства аграрної політики та продовольства України стає складним з причини систематичних змін бюджетної класифікації [10, с. 250; 19].

Сумнівною є ефективність надання кредитних субсидій (такі витрати держави у 2015, 2017 рр. склали близько 300 млн. грн.), що передбачають часткову компенсацію процентної ставки за кредитом з боку держави, сума якого використовується за цільовим призначенням на потреби виробництва. Справа в тому, що розміри процентних ставок за кредитами для сільгоспвиробників (на рівні 15—30 %), що функціонують в Україні вже не одне десятиріччя, за визначенням, знаходяться на рівні, а то і більше виробничої рентабельності та лише сприяють вимиванню оборотних коштів, втраті можливостей оновлення виробничих активів, поступовому розоренню малого та середнього вітчизняного сільгоспвиробника та його заміщенню великими агрохолдінгами, що мають вихід на зовнішні кредитні джерела за значно нижчими процентними ставками.

Неефективність бюджетного фінансування пояснюється також недосконалістю механізмів одержання й розподілу бюджетних коштів, порушенням бюджетної дисципліни щодо їх використання, здійснення частих та невиправданих змін нормативно-правових актів, недоступність одержання бюджетних коштів для більшості малих сільськогосподарських підприємств і фермерських господарств [19, с. 62].

Суперечливим є членство України в СОТ, коли існує об'єктивна необхідність бюджетного фінансування розвитку сільськогосподарського виробництва, транспортування, зберігання та переробки продукції села і лібералізацією торгівлі, обмеження бюджетного фінансування та протекціоністських заходів, спрямованих на захист вітчизняних виробників. Вирішення цих суперечностей знаходиться більше у політичній волі влади захищати інтереси своєї країни та піклуватися про її довгостроковий соціально-економічний розвиток. Крім цього, вимоги СОТ не розповсюджуються на кредитну політику. Саме тому, велика

кількість країн, формально виконуючи вимоги СОТ, активно підтримують свого товаровиробника за рахунок грошово-кредитної політики, в рамках якої жорстоко контролюється валютний курс та здійснення валютних операцій. Головним об'єктом уваги з боку фінансово-валютного контролю мають стати фінансові спекуляції, валютні спекулятивні атаки, операції, пов'язані із виводом капіталу з країни, тощо.

Вагомим інструментом фінансового забезпечення розвитку ринку зерна України має стати *податкова політика*, що покликана мобілізувати фінансові ресурси у доходну частину державного бюджету, місцевих бюджетів, державних цільових фондів у формі податків, зборів, обов'язкових платежів. В контексті підтримки суб'єктів господарювання, що працюють на ринку зерна та сприяють його інноваційно-інвестиційному розвитку, з боку держави має бути утворений спеціальний податковий пільговий режим.

Крім цього, концептуального реформування потребує вся вітчизняна податкова система, шляхом підвищення амортизаційних відрахувань товаровиробників за рахунок *переходу до прогресивної шкали прибуткового податку*. Основний тягар податків треба перенести з виробничого сектора на найбільш багаті верстви населення, котрі і мають стати головними платниками податків, як це прийнято в багатьох розвинутих країнах світу.

Державна *інвестиційна політика*, спрямована на акумулювання внутрішніх та зовнішніх інвестицій в пріоритетні напрями економічної діяльності, на розвиток тих галузей та підприємств, що мають найважливіше значення і визначають науково-технічний прогрес. Втрата промислового потенціалу країни постає однією з головних проблем розвитку виробничої, транспортної та складської інфраструктури ринку зерна. Отже, розвиток ринку зерна України напряму залежить від відродження вітчизняної промисловості в рамках усього народногосподарського комплексу, у котрому пропорційно розвинуті і гармонічно поєднуються сільське господарство, промисловість, транспорт, наука, освіта, культура, церква, збройні сили тощо.

Нажаль, на сьогодні, за станом рівня промислового виробництва ми зіткнулися із найбільш вражаючою у світовій історії економічною катастрофою. У більшій мірі, такий стан обумовлений неспроможністю, реалізованою нами, концепції Вашингтонського консенсусу, котрий зводиться до посилення ролі ринку та послаблення участі державного управління в економіці, що в кінцевому підсумку створює сприятливі умови для руху американського капіталу в усьому світі. Більшість країн, де Міжнародний валютний фонд на засадах «Вашингтонського консенсусу» диктує хід соціально-економічних реформ перебувають у перманентному стані економічної кризи. Альтернативою є побудова змішаної економічної системи на засадах інтегральної економічної політики, що ґрунтується на реалістичній концепції взаємодії держави та бізнесу, поєднує планування і ринкові механізми, державну та приватну власність тощо [20, с. 17—22].

З огляду на те, що інвестиції на селі мають і соціальну значимість, в галузь необхідні як державні, так і приватні капіталовкладення. Однією із складових державної інвестиційної політики є сприяння зростанню обсягів приватних інвестицій. Від потоку приватних інвестицій у виробничу, транспортну, складську, переробну інфраструктуру також залежать перспективи розвитку ринку зерна.

Стимулювати приплив приватних інвестицій, може державно-приватне партнерство (ДПП), як одна з найбільш розповсюджених серед економічно розвинутих країн, система взаємодії держави та бізнесу. Характерною рисою ДПП є те, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також уповноважені ними особи, тісно співпрацюють із приватним сектором. Така взаємодія носить партнерський рівноправний характер, що закріплено через офіційні угоди, договори, контракти тощо.

В контексті реалізації державних проектів, пов'язаних із розвитком ринку зерна, особливу увагу серед моделей ДПП набувають закриті пайові інвестиційні фонди. Створення закритих пайових інвестиційних фондів у порівнянні з іншими моделями державно-приватного партнерства має ряд переваг, це: можливість використання широкого спектру фінансових інструментів, що й становлять активи фонду; мінімізація зриву термінів

реалізації проекту та зростання витрат у результаті порушення договірних зобов'язань за рахунок залучення керуючої компанії; ретельно відпрацьований механізм контролю за діяльністю керуючої компанії; випуск цінних паперів – інвестиційних паїв, забезпечених активом фонду; стабільність майнового комплексу (пайовики не можуть вилучити майно протягом терміну роботи фонду); можливість для керуючої компанії управляти майном, що відноситься до закритого пайового інвестиційного фонду, шляхом здійснення будь-яких юридичних та фактичних дій. Таким чином, закритий пайовий інвестиційний фонд – найбільш вигідна модель в реалізації капіталомістких проектів, що дозволяє не просто залучати приватні інвестиції, а також дає можливість державним і муніципальним органам влади контролювати управління соціально-значущими об'єктами, прискорити всебічний розвиток територій на користь місцевих громад [21, 22].

Страхова політика держави спрямована на забезпечення функціонування страхових фондів, що формуються на основі страхових внесків від фізичних та юридичних осіб, доходів, отриманих від розміщення тимчасово-вільних коштів цих фондів, та здійснення страхового захисту майнових інтересів громадян і юридичних осіб у разі настання страхових випадків. Регулювання відносини у сфері страхування сільськогосподарської продукції, що здійснюється з державною підтримкою, проводиться у відповідності до Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [23]. Ціллю такого регулювання є захист майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників від негативних природних, економічних та інших явищ, а також забезпечення стабільності виробництва в сільському господарстві. Державна підтримка передбачає надання сільськогосподарському товаровиробнику з державного бюджету грошових коштів у вигляді субсидій для оплати частини страхового платежу (страхової премії), нарахованого за договором страхування.

Для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, що виділяються державою на підтримку сільгоспвиробників, важливо здійснити вдосконалення певних складових процесу страхування в сільському господарстві України, а саме: розробити збалансовану тарифну політику та єдину лінійку страхових продуктів щодо страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою; покращити координацію дій всіх учасників сільськогосподарського страхування в системі відшкодування збитку від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру; ввести систему незалежного оцінювання збитку сільгоспвиробників за участі спеціалізованих закладів вищої освіти.

Крім цього, останнім часом, у світі набуває популярності взаємне страхування, що характеризується наступними перевагами: члени товариства взаємного страхування можуть самостійно встановлювати правила і умови страхування; ціллю діяльності взаємного страхування є не отримання прибутку, а тому, зібрані страхові резерви залишаються в розпорядженні страхувальників і можуть бути використанні для страхування сільськогосподарських виробничих ризиків у майбутньому. Завдяки використанню взаємного страхування, загалом, значно знижуються страхові тарифи, що особливо актуально для малих сільгоспвиробників [24]. До того ж, має місце і державна підтримка взаємного страхування, котра може бути виражена у зниженні вхідних бар'єрів для товариств взаємного страхування, забезпеченні пільгового оподаткування для подібних страхових організацій, пільгового кредитування з боку державних банків, спрощенні ведення бухгалтерської звітності тощо.

Висновки. Таким чином, державі належить особлива роль щодо створення сприятливих умов розвитку ринку зерна України. Зростання обсягів виробництва та переробки зерна має бути забезпечено за рахунок впровадження ринкової інфраструктури інноваційного типу, що складаються з ефективних виробничих, транспортних, складських, переробних елементів. Здійснення модернізації інфраструктури ринку зерна потребує великих фінансових ресурсів. Їх мобілізацію, в сучасних умовах, може реалізувати лише держава, котра здатна залучити усі важелі впливу державного управління. Наукові результати проведеного дослідження дали змогу обґрунтувати, адекватні сучасним умовам,

відповідні заходи щодо вдосконалення фінансової політики та прийняття адміністративних рішень, спрямованих на покращення фінансово-кредитного забезпечення розвитку ринку зерна та стимулювання соціально-економічного розвитку країни в цілому. Пропозиції рекомендовані до здійснення грошово-кредитної, бюджетної, податкової, інвестиційної, страхової політики та орієнтовані на утворення інститутів розвитку в рамках реалізації програмно-цільового методу і характеризуються раціональним поєднанням заходів державного впливу і ринкового саморегулювання.

Література

1. «Україна виробляє в 2—3 рази менше зернових, ніж могла б», — експерти [Електронний ресурс] // Економічна правда. — 2013. — 29 липня. — Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2013/07/29/387262/>.
2. Гайдучий П. І. Нелегко освоювати цивілізований ринок зерна / П. І. Гайдучий // Зерно і хліб. — 2004. — № 1. — С. 4—6.
3. Ганганов В. М. Формування зернового комплексу регіону : монографія / В. М. Ганганов. — Одеса : ПРРЕД, 2008. — 312 с.
4. Кириленко І. Г. Формування зернового ринку в Україні: стратегія розвитку / І. Г. Кириленко // Економіка АПК. — 2009. — № 9. — С. 79—84.
5. Костюк О. Д. Ринок зерна в Україні: сучасні тенденції та перспективи розвитку : монографія / О. Д. Костюк, І. А. Остапчук. — Київ : ЦП «Комппринт», 2015. — 160 с.
6. Красноруцький О. О. Державне регулювання аграрної сфери та динаміка конкурентоспроможності її суб'єктів / О. О. Красноруцький // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. — 2014. — Вип. 150. — С. 9—18.
7. Кузнецова І. О. Стратегический вектор развития национального зернового рынка как основа устойчивого экономического роста Украины / И. О. Кузнецова // Бізнесінформ. — 2011. — № 7 (1). — С. 69—72.
8. Мазур Г. Ф. Удосконалення механізму державного регулювання та стимулювання розвитку агропромислового виробництва / Г. Ф. Мазур // Економіка АПК. — 2013. — № 2. — С. 21—25.
9. Майстро С. В. Теоретико-методологічні засади реалізації державної економічної політики / С. В. Майстро // Теорія та практика державного управління. — 2013. — № 2. — С. 149—155.
10. Нікішина О. В. Механізми регулювання інтегрованого зернового ринку / О. В. Нікішина ; НАН України, Інститут проблем ринку та економіко-економічних досліджень. — Одеса : ПРРЕД НАН України, 2014. — 450 с.
11. Савицький О. В. Розвиток ринку зерна України та його вплив на формування міжнародної конкурентоспроможності вітчизняної економіки / О. В. Савицький // Вісник соціально-економічних досліджень. — 2012. — Вип. 2 (45). — С. 365—372.
12. Програма «Зерно України — 2015». — Київ : ДІА, 2011. — 48 с.
13. Закон України від 04 липня 2002 р. № 37-IV ВР «Про зерно та ринок зерна в Україні» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/37-15>.
14. Jochimsen R. Theorie der Infrastruktur / R. Jochimsen. — Tubunden, 1966. — P. 99.
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2012 р. № 609 «Про створення Державного земельного банку» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/609-2012-p>.
16. Закон України від 17 червня 2014 р. № 1507-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1507-18>.
17. Коваленко М. М. Вдосконалення системи фінансування державних цільових програм // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. — Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. — Вип. 1 (52). — С. 107—115.
18. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК : монографія / за ред. М. Я. Дем'янка. — Київ : ННЦ Інститут аграрної економіки, 2011. — 372 с.
19. Мазур Г. Ф. Бюджетні важелі фінансово-економічного механізму розвитку агропромислового виробництва / Г. Ф. Мазур // Економіка АПК. — 2012. — № 3. — С. 59—63.
20. Коваленко М. М. Держава та банківський сектор: реалістична організація взаємодії : монографія / М. М. Коваленко. — Харків : Tim Publishing Group, 2015. — 332 с.
21. Бабяк Н. Д. Соціально-економічний аналіз витрат і вигод проектів державно-приватного партнерства / Н. Д. Бабяк, Є. О. Нагорний // Інноваційна економіка. — 2016. — № 7—8 (64). — С. 114—119.
22. Чеберяко О. В. Інвестиційні фонди на фондовому ринку / О. В. Чеберяко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право : зб. наук. пр. — 2014. — Вип. 25. — С. 70—87.
23. Закон України від 09 лютого 2012 р. № 4391-VI «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою». [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4391-17/>.
24. Тимошенко І. Некомерційні форми страхування: європейський досвід / І. Тимошенко // Вісник КНТУ. — 2015. — № 2. — С. 119—132.

Стаття рекомендована до друку 15.02.2019

*© Коваленко М. М., Маренич Т. Г.,
Накісько О. В., Сікало М. В.,*

References:

1. «Ukraine vyroblyaie v 2—3 razy menshe zernovykh, nizm mohla b», — eksperty [«Ukraine produces 2—3 times less grain than it could», experts said]. (2013, July 29). *Ekonomichna Pravda — Economic Truth*. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/news/2013/07/29/387262/> [in Ukrainian].

2. Haidutskyi, P. I. (2004). Neleghko osvoivuvaty tsivilizovanyi rynek zerna [It is not easy to master the civilized grain market]. *Zerno I khlib — Grain and bread*, 1, 4—6 [in Ukrainian].
3. Hanhanov, V. M. (2008). *Formuvannia zernovoho kompleksu rehionu [Formation of the grain complex of the region]*. Odesa: IPREED [in Ukrainian].
4. Kyrylenko, I. H. (2009). Formuvannia zernovoho rynku v Ukraini: stratehiia rozvytku [Formation of the grain market in Ukraine: development strategy]. *Ekonomika APK — Economy of agroindustrial complex*, 9, 79—84 [in Ukrainian].
5. Kostiuk, O. D., & Ostapchuk, I. A. (2015). *Rynek zerna v Ukraini: suchasni tendentsii ta perspektyvy rozvytku [The grain market in Ukraine: current trends and development prospects]*. Kyiv: TsP «Komprrynt» [in Ukrainian].
6. Krasnorutskyi, O. O. (2014). Derzhavne rehuliuвання ahrarnoi sfery ta dynamika konkurentnospromozhnosti ii subiektiv [State regulation of agrarian sphere and dynamics of competitiveness of its subjects]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka — Bulletin of Kharkiv National Technical University of Agriculture named after Petr Vasylenko*, 150, 9—18 [in Ukrainian].
7. Kuznetsova, I. O. (2011). Strategicheskiy vector razvitiya natsionalnogo zernovogo rynku kak osnova ustoychivogo ekonomicheskogo rosta Ukrainy [Strategic vector of the development of the national grain market as the basis of sustainable economic growth of Ukraine]. *Biznesinform — Biznesinform*, 7 (1), 69—72 [in Russian].
8. Mazur, H. F. (2013). Udoskonalennia mekhanizmu derzhavnogo rehuliuвання ta stumuliuvannia rozvytku ahropromysloвого vyrobnytstva [Improvement of the mechanism of state regulation and stimulation of development of agro-industrial production]. *Ekonomika APK — Economy of agroindustrial complex*, 2, 21—25 [in Ukrainian].
9. Maistro, S. V. (2013). Teoretiko-metodolohichni zasady realizatsii derzhavnnoi ekonomichnoi polityky [Theoretical and methodological principles of realization of the state economic policy]. *Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia — The theory and practice of public administration*, 2, 149—155 [in Ukrainian].
10. Nikishyna, O. V. (2014). *Mekhanizmy rehuliuвання intehrovanoho zernovoho rynku [Mechanisms of regulation of the integrated grain market]*. Odesa: IPREED NAN Ukrainy [in Ukrainian].
11. Savytskyi, O. V. (2012). Rozvytok rynku zerna Ukrainy ta yoho vplyv na formuvannia mizhnarodnoi konkurentnospromozhnosti vitchyznianoi ekonomiky [Development of Ukrainian Grain Market and its Impact on the Formation of International Competitiveness of the National Economy]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen — Bulletin of Social and Economic Research*, 2 (45), 365—372 [in Ukrainian].
12. *Prohrama «Zerno Ukrainy — 2015» [«Grain of Ukraine — 2015» program.]*. (2011). Kyiv: DIA [in Ukrainian].
13. Verkhovna Rada Ukrainy. (2002). *Zakon Ukrainy vid 04 lypnia 2002 r. № 37-IV VR «Pro zerno ta rynek zerna v Ukraini» [Law of Ukraine dated July 4, 2002 №. 37-IV VR «On Grain and Grain Market in Ukraine»]*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/37-15> [in Ukrainian].
14. Jochimsen, R. (1966). *Theorie der infrastruktur. Tubunden*.
15. Verkhovna Rada Ukrainy. (2012). *Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 2 lypnia 2012 r. № 609 «Pro stvorennia Derzhavnogo zemelnogo banku» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 2, 2012 No. 609 «On the Establishment of a State Land Bank»]*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/609-2012-п> [in Ukrainian].
16. Verkhovna Rada Ukrainy. (2014). *Zakon Ukrainy vid 17 chervnia 2014 r. No 1507-VII «Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy» [Law of Ukraine of June 17, 2014, No. 1507-VII «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine»]*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1507-18> [in Ukrainian].
17. Kovalenko, M. M. (2016). Vdoskonalennia systemy finansuvannia derzhavnykh tsiliovyykh program [Improvement of the system of state target programs financing]. *Teoriia ta praktyka derzhavnogo upravlinnia : Zb. Nauk. Pr. — Theory and practice of public administration: Sb. sciences Ave, 1* (52). Kharkiv: Vyd-vo Khar'NI NADU «Mahistr» [in Ukrainian].
18. Demianenko, M. Ya. (Ed.). (2011). *Derzhavna polityka finansovoi pidtrymky rozvytku ahrarnoho sektoru APK [State policy of financial support for the agrarian sector development of agroindustrial complex]*. Kyiv: NNTs Institut ahrarnoi ekonomiky [in Ukrainian].
19. Mazur, H. F. (2012). Biudzhetni vazheli finansovo-ekonomichnoho mekhanizmu rozvytku ahropromysloвого vyrobnytstva [Budget levers of the financial and economic mechanism for the development of agro-industrial production]. *Ekonomika APK — Economy of agroindustrial complex*, 3, 59—63 [in Ukrainian].
20. Kovalenko, M. M. (2015). *Derzhava ta bankivskiy sektor: realistychna orhanizatsiia vzaiemodii [The state and the banking sector: a realistic organization of interaction]*. Kharkiv: Tim Publishing Group [in Ukrainian].
21. Babiak, N. D., & Nahorni, Ye. O. (2016). Sotsialnoekonomichnyi analiz vytrat i byhod proektiv derzhavno-pryvatnoho partnerstva [Socio-economic analysis of the costs and benefits of public-private partnership projects]. *Innovatsiina ekonomika — Innovation economy*, 7—8 (64), 114—119 [in Ukrainian].
22. Cheberiaiko, O. V. (2014). Investytsiini fondy na fondovomu rynku [Investment funds in the stock market]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii № 18. Ekonomika i pravo — Scientific journal of MP Drahomanov NPU. Series No. 18. Economics and Law*, 25, 70—87 [in Ukrainian].
23. Verkhovna Rada Ukrainy. (2012). *Zakon Ukrainy vid 09 liutoho 2012 r. № 4391-VI «Pro osoblyvosti strakhuvannia silskohospodarskoi produktsii z derzhavnoi pidtrymkoiu» [Law of Ukraine dated February 9, 2012 № 4391-VI «On the Peculiarities of Agricultural Products Insurance with State Support»]*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4391-17/> [in Ukrainian].
24. Tymoshenko, I. (2015). Nekomertsii formy strakhuvannia: yevropeyskiy dosvid [Non-commercial forms of insurance: European experience]. *Visnyk KNTU — Bulletin of the KNTU*, 2, 119—132 [in Ukrainian].

The article is recommended for printing 15.02.2019

© Kovalenko M. M., Marench T. H.,
Nakisko O. V., Sikalo M. V.,